

4. pasaules latgaliešu saiets

LATGALES SIMTGADES KONGRESS

Rēzekne, Latgale, Latvija
2017. gada 5.–6. maijs

Cienījamie kolēģi!

1917. gads ir bijis izšķirošs daudzu Eiropas tautu un valstu likteņos. Arī Latgales, kas tolaik ietilpa Krievijas impērijas Vitebskas guberņā, sabiedriskie darbinieki nemitējās domāt par latviešu tautas un valsts pastāvēšanu un iespējamajiem attīstības virzieniem. 1917. gadā ir notikušas daudzas svarīgas politiskas apspriedes un saieti, kuros analizēti pasaules procesi, vērtētas savas tautas izredzes un savas valsts dibināšanas iespējas. Latgalei nozīmīgākie bijuši divi kongresi Rēzeknē: 26.–27. aprīlī (pēc j. st. 9.–10. maijā), kurā vadošā loma bija garīdzniecībai un kurā tika pieņemts vēsturisks lēmums atdalīties no Vitebskas guberņas un veidot vienu valsti ar Vidzemi un Kurzemi, saglabājot pašnoteikšanās tiesības tautsaimniecības, valodas un ticības jautājumos, un 3.–4. decembrī (pēc j. st. 16.–17. decembrī), kur vadošā loma bija strēlniekiem. Otrā kongresa rezultātā tika panākts, ka tā laika trīs apriņķi — Rēzeknes, Ludzas un Daugavpils — tiek atdalīti no Vitebskas guberņas. Latgales aprīļa kongress ir viens no pirmajiem, kas aktualizē kopīgas Latvijas valsts ideju un sagatavo politisko un sabiedriski izglītojošo platformu Latvijas valsts dibināšanai 1918. gada 18. novembrī.

Atceroties šos vēsturiski neviennozīmīgos un pretrunīgi vērtētos notikumus, tiek organizēts Latgales simtgades kongress.

Piesakot tēmas un izstrādājot tēzes kongresam, lūdzam pārdomāt un novērtēt sava piedāvājuma aktualitāti konkrētas nozares un Latgales reģiona attīstības kontekstā Latvijas un Eiropas kultūras, izglītības, tautsaimniecības telpā. Aicinām aktīvi iesaistīties mērķtiecīgu priekšlikumu izstrādē reģiona attīstības kāpināšanai.

Nemot vērā starpdisciplināro pētījumu pieaugumu un nozīmīgumu arī Latgales reģiona problēmu risināšanā, gaidīsim pieteikumus, kas respektē mūsdienu zinātnes attīstības tendences un padziļina mūsu informētību un sapratni humanitārajās (valodas, kultūrvēstures, folkloristikas, literatūrzinātnes), sociālajās (reģionālā ekonomika, demogrāfija, uzņēmējdarbība, likumdošana, drošības jautājumi u. c.) un inženierzinātnēs (vides, informācijas tehnoloģijas, būvniecība u. c.).

Kongresā aicināti piedalīties arī politiķi un dažādu jomu praktiķi — gan ar referātiem, gan lietišķām tēmām diskusijām. Iecerēts, ka Latgales attīstībai aktuāli zinātniskie priekšlasījumi mēsies ar neskaidru vai strīdīgu jautājumu publisku apspriešanu, lai kongresa gaitā izstrādātu un apspriestu rezolūcijas pamatpunktus un to noslēgtu ar konkrētiem priekšlikumiem tautsaimniecības, drošības, kultūras, izglītības, valodas un plašsaziņas līdzekļu politikas attīstībai.

Kongresa darba valodas — latgaliešu, latviešu, angļu, krievu, vajadzības gadījumā nodrošinot tulkojumu

Kongresā var piedalīties ar referātu vai stenda referātu

Referāta ilgums — 30 min.: 20 min. — referāts, 10 min. — diskusijām

Stenda referāta prezentācija — 5 min., 30 min. — diskusijas par 3–5 stenda referātiem

Kongresa norises vieta — 5. maijā Latgales vēstniecība „Gors“, Pils iela 4, Rēzekne; 6. maijā — Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne

Termiņi:

- līdz 2017. gada 1. februārim — pieteikumu pieņemšana
- līdz 2017. gada 1. martam — organizācijas komitejas atbilde par pieteikuma un tēžu akceptēšanu vai noraidījumu; organizatoriski precizējumi
- līdz 2017. gada 1. aprīlim — tēžu publicēšana (līdz 3000 rakstu zīmēm ar atstarpēm)
- 2017. gada 1.–7. maijs — pasaules latgaliešu saiets
- 2017. gada 5.–6. maijs — kongress
- līdz 2017. gada 1. septembrim — rakstu iesniegšana kongresa materiālu krājumam
- 2017. gada oktobris — kongresa rakstu krājuma izdošana
- 2017. gada 27. oktobris–2. novembris — VII Letonikas kongress un 10. starptautiskā latgalistikas konference, Latgales simtgades kongresa rakstu krājuma prezentēšana

Kongresa organizēšanas komiteja:

Dr. sc. ing. Edmunds Teirumnieks — RTA rektors, Latgaliešu kultūras biedrība (priekšsēdētājs)

Dr. philol. Ilga Šuplinska — RTA profesore, Latgaliešu kultūras biedrība (priekšsēdētāja vietniece)

Dr. philol. Lidija Leikuma — LU profesore

Dr. biol. Arvīds Barševskis — DU rektors

Dr. hist. Henrihs Soms — DU asociētais profesors

Dr. habil. art., Dr. hist. Juris Urtāns — LKA profesors

Dr. habil. art. Ojārs Spārītis — Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents, LMA profesors

Dr. habil. sc. pol., Dr. iur. Tālavš Jundzis — LU profesors, Latvijas Zinātņu akadēmija

Dr. sc. comm. Mārtiņš Kaprāns — KM, kultūras ministres padomnieks

Karina Pētersone — 12. Saeimas administrācijas ģenerālsēkretāre

Dr. oec. Sandra Ežmale — RSEZ pārvaldes vadītāja

Agris Bitāns — zvērināts advokāts

Māris Bozovičs — Latgales reģiona attīstības aģentūras direktors

Veronika Dundure — nodibinājuma „Latgaliešu valodas, literatūras un kultūrvēstures skolotāju asociācija“ valdes priekšsēdētāja

Kongresa organizēšanas komitejas goda locekļi:

Jānis Bulis — Rēzeknes-Aglonas diecēzes bīskaps

Jānis Streičs — kinorežisors, mākslinieks

Anna Rancāne — dzejniece, žurnāliste

Anna Egliena — Franča Trasuna muzeja „Kolnasāta“ organizētāja un veidotāja, kultūras darbiniece

Pēteris Keišs — pirmo pasaules latgaliešu saietu organizētājs, sabiedrisks darbinieks

Jānis Elksnis — Latgales Kultūras centra izdevniecības vadītājs

Pieteikuma anketas veidlapas pieejamas: <https://goo.gl/HsjMRI> (LV)

Pieteikumus kongresam lūdzam iesniegt līdz 2017. gada 1. februārim

Kongresa darba grupas vārdā
Ilga Šuplinska

UZZIŅAI

1992. gada 11.–13. augustā Rēzeknē notika 1. pasaules latgaliešu saiets, kas pulcēja visdažādāko jomu speciālistus, lai kopīgi vienotos par atmodas laika norišu stratēģiju un pārvērtībām, kas nepieciešamas Latgales reģiona atdzimšanai. Tapa lēmumi par latgaliešu valodas jautājumu aktualizēšanu, reģiona plašsaziņas līdzekļu un grāmatu izdošanas atbalstu, Rēzeknes Augstskolas (RA) (kopš 2016. gada 1. janvāra — Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, RTA) izveidošanu. Pasākums izskanēja ar atjaunotā pieminekļa „Vienoti Latvijai” atklāšanu.

2002. gada 11.–13. augustā tika organizēta 2. pasaules latgaliešu konference, kurā tika pieņemts uzsaukums, adresēts Latvijas Republikas prezidentei V. Vīķei-Freibergai un LR Ministru prezidentam Andrim Bērziņam. Tajā tika atzinīgi novērtēta Valsts valodas likuma izstrāde, RA dibināšanas fakts, atbalsts Latgales Kultūras centra izdevniecības darbam, tāpat akcentēti turpmākie neatliekami risināmie uzdevumi: „Latgales kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un attīstība ir skatāma nesaraujamā saistībā ar novada saimniecisko dzīvi un valsts reģionālo politiku. Laikā, kad lielākā investīciju daļa nonāk Rīgā un tās apkārtnē, izraisot Latvijas lauku izmiršanu un katastrofālu bezdarba pieaugumu, uzskatām par vitāli nepieciešamu valsts atbalsta palielināšanu Latvijas perifērijai, īpaši Latgalei, samazinot nodokļu likmes un sekmējot investīciju piesaisti.” Uzsaukumā tika izteiktas bažas par kārtējo administratīvi teritoriālo reformu, kuras rezultātā tiktu mainīta Latgales kultūrvēsturiskā robeža. Bažas ir bijušas pamatotas — pēc 2009. gada reformas Varakļāni vairs nav Latgales plānošanas reģiona sastāvā, toties reģionā ietverti vairāki Sēlijas pagasti.

2012. gada 9.–10. augustā Latgales dienu laikā Rēzeknē notika 3. pasaules latgaliešu saiets, kurā līdzās plašai kultūras programmai notika arī zinātniska konference, izvērtējot Latvijas neatkarības laika Latgales attīstības tendences un lejupslīdes cēloņus ekonomikā, izglītībā, valodas, kultūras politikā un aktīvi iesaistoties Latgales atbalsta programmas realizācijā. Pieņemtā rezolūcija paredzēja praktiskus pasākumus kā Valsts valodas likuma 3. panta 4. apakšpunkta iedzīvināšanai Latvijas valodas un izglītības politikā, tā sabiedriskā pasūtījuma aktivizēšanu un latgaliešu valodas respektēšanu valsts komunikāciju un plašsaziņas līdzekļu politikā. Šajā konferencē pirmo reizi tika pārstāvēti arī Sibīrijas latgalieši, iepazīstinot ar savu izdzīvošanas pieredzi 20. gadsimta garumā.